

ZAPISNIK
s 3. sjednice Savjeta za ljudska prava održane 30. rujna 2022.

Treća sjednica Savjeta za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Savjet) održana je u petak, 30. rujna 2022. u Banskim dvorima (dvorana 112) s početkom u 14 sati.

Nazočni članovi Savjeta: Anja Šimpraga, potpredsjednica Vlade Republike Hrvatske i predsjednica Savjeta za ljudska prava; Juro Martinović, Ministarstvo pravosuđa i uprave; mr.sc. Helena Štimac Radin, Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske; Ivan Novosel, Kuća ljudskih prava.

Nazočni zamjenici članova Savjeta: Nemanja Relić, Ured potpredsjednice Vlade Republike Hrvatske; Vesna Vuković, Ministarstvo vanjskih i europskih poslova; Dalibor Jurić, Ministarstvo unutarnjih poslova; Josipa Crnoja Bartolić, Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike; Vesna Trbojević, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja; mr.sc. Jasminka Katić Bubaš, Ministarstvo zdravstva; mr.sc. Vesna Šerepac, Ministarstvo znanosti i obrazovanja; Hrvoje Žulj, Ministarstvo kulture i medija; Lara Barberić, Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava; Bahrija Sejfić, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske, Darija Marić, Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske.

Ukupno je bilo prisutno 15 od 18 članova (ili zamjenika članova) Savjeta.

Ispričani članovi ili zamjenici članova Savjeta: Sonja Žerjav, Ured predsjednika Vlade Republike Hrvatske; Tamara Jovičić, Udruga IKS; Emir Grbić, Savez Roma Republike Hrvatske "KALI SARA".

Na sjednici su također bile nazočne mr.sc. Tena Šimonović Einwalter, pučka pravobraniteljica; Višnja Ljubičić, pravobraniteljica za ravnopravnost spolova; Orhideja Skale Družak, savjetnica u Uredu pučke pravobraniteljice; Mirjana Matov, načelnica Sektora za zaštitu odraslih osoba u Ministarstvu rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike i Zvezdana Bogdanović, savjetnica ministra, Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike.

Na početku 3. sjednice Savjeta, gđa Anja Šimpraga, potpredsjednica Vlade Republike Hrvatske i predsjednica Savjeta, srdačno je pozdravila sve prisutne, pri tome ističući važnost djelovanja Savjeta za ljudska prava te utvrdila kvorum za održavanje sjednice i otvorila sjednicu usvajanjem Dnevnog reda.

Jednoglasno je usvojen predloženi Dnevni red 3. sjednice:

1. Usvajanje Dnevnog reda 3. sjednice Savjeta za ljudska prava
2. Usvajanje Zapisnika s 2. sjednice Savjeta za ljudska prava
3. Preporuke pučke pravobraniteljice vezane za prava osoba starije životne dobi
4. Predstavljanje Nacrta Nacionalnog plana za ravnopravnost spolova za razdoblje od 2022. do 2027. s pripadajućim Nacrtom Akcijskog plana za ravnopravnost spolova za razdoblje od 2022. do 2024.

5. Razno

Nakon usvajanja Dnevnog reda, predsjednica Savjeta, otvorila je 2. točku dnevnog reda i utvrdila kako nema primjedbi na Zapisnik s 2. sjednice Savjeta za ljudska prava te je isti jednoglasno usvojen.

Potom je predsjednica Savjeta otvorila 3. točku dnevnog reda – Preporuke pučke pravobraniteljice vezane za prava osoba starije životne dobi. Uvodno je istaknula kako je na 2. sjednici Savjeta usvojen Zaključak kojim se pozivaju tijela javne vlasti da nastave konstruktivan dijalog s pučkom pravobraniteljicom u svrhu provedbe preporuka iz godišnjeg izvješća pučke pravobraniteljice. Na 2. sjednici Savjeta usvojen je i Zaključak kojim je određeno da će Savjet za ljudska prava organizirati tematske sastanke vezane za provedbu preporuka u pojedinim područjima. Spomenula je kako je ova sjednica, organizirana u suradnji s Uredom pučke pravobraniteljice, prilika za raspravu o pravima osoba starije životne dobi povodom Međunarodnog dana starijih osoba (1. listopada), a uzimajući u obzir da prema podacima iz Popisa stanovništva 2021. u Republici Hrvatskoj živi 22.45 % osoba dobi 65 i više. U nastavku je istaknula kako je kroz Zaželi – program zapošljavanja žena (u nastavku: program Zaželi) Vlada Republike Hrvatske uspostavila okvir za pomoć u kući za starije i nemoćne na području cijele Republike Hrvatske, a u tijeku je proces ugovaranja za treću fazu ovog projekta. Ukupno, s trećom fazom projekta, bit će uloženo više od 2.2 milijarde kuna, a zaposleno više od 14 tisuća žena koje će skrbiti za više od 80 tisuća starijih osoba. Međutim, osobe starije životne dobi i dalje su suočene s brojnim izazovima u ostvarenju svojih prava, a posebno osobe starije životne dobi koje žive u ruralnim područjima.

Usljedilo je izlaganje pučke pravobraniteljice, mr.sc. Tene Šimonović Einwalter, koja je zahvalila Vladi Republike Hrvatske na prepoznavanju važnosti teme zaštite prava osoba starije životne dobi te istaknula važnost kontinuiteta u radu Savjeta za ljudska prava i dijaloga uživo koji se ostvaruje u okviru sjednica Savjeta. Kao najčešće probleme osoba starije životne dobi izdvojila je: siromaštvo, nedostupnost zdravstvenih i socijalnih usluga, a posebice u ruralnim područjima, pitanje sustava nadzora domova za starije osobe, pitanje zlorabe ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju te nasilje nad starijim osobama. Pučka pravobraniteljica istaknula je kako pritužbe dostavljaju same starije osobe, ali i njima bliske osobe koje su zabrinute za njihova prava ili susjedi koji ukazuju na probleme. Neki od ovih problema bili su dodatno izraženi za vrijeme pandemije COVID-19.

Pučka pravobraniteljica u nastavku je izložila preporuke usmjerene na prava starijih osoba iz izvješća za 2021. godinu.

Vezano za domove za starije osobe, novim Zakonom o socijalnoj skrbi propisano je da su obiteljski domovi, koji žele nastaviti s radom nakon 1.1.2027., dužni uskladiti svoj organizacijski oblik i transformirati se. Budući da je u obiteljskim domovima, u vrijeme izrade izvješća pučke pravobraniteljice, bilo smješteno 5.652 korisnika, postavlja se pitanje kuda će otići korisnici ako se zatvore obiteljski domovi, a s obzirom na nedostatak kapaciteta i potražnju. Stoga je preporuka 25 Ministarstvu rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, da sukladno Zakonu o socijalnoj skrbi, donese podzakonske akte radi kvalitetne transformacije obiteljskih domova.

Istaknuta je i preporuka 26 istom ministarstvu, koja je donesena u kontekstu pandemije, a odnosi se na to da su pojedini domovi za starije primjenjivali restriktivnija ograničenja/mjere nego što je to bilo predviđeno uputama Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, pri čemu je došlo do povrede prava starijih osoba.

Preporuka 27 odnosi se na to da pojedini domovi nisu iskoristili mogućnosti koje nude digitalne tehnologije i omogućili lakšu komunikaciju s članovima obitelji tijekom ograničenja posjeta putem video poziva. Stoga je pružateljima usluga smještaja za starije osobe preporučeno da korisnicima usluga smještaja omoguće kontakte video pozivom.

Sljedeća je preporuka broj 28 istaknuta kao posebno bitna, a odnosi se na to da je novim Zakonom o socijalnoj skrbi propušteno regulirati mjere ograničavanja kretanja za starije i nemoćne kod pružatelja usluga smještaja koji nisu ustanove socijalne skrbi. Preporuka je donesena s obzirom na uočene slučajeve korištenja sputavanja nad osobama s Alzheimerovom bolesti. Istaknuto je kako su u ovakvim slučajevima moguće povrede članka 3. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

U odnosu na temu nasilja nad starijim osobama, koje se događa u kontekstu obiteljskog nasilja, ali i na drugim mjestima kao što su domovi za starije i nemoćne, navodi se kako je riječ o temi o kojoj se ne govori mnogo i koja je stigmatizirana. Nasilnici su nerijetko vlastita djeca ili unuci. Istaknuta je nedostupnost podataka te se na nacionalnoj i europskoj razini raspravlja o načinima kako se suočiti s ovim oblikom nasilja.

Preporuka 29 Ministarstvu rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, predlaže financiranje organizacija civilnog društva i jedinica lokalne, regionalne i područne samouprave za osnaživanje starijih osoba i podršku starijima u slučaju nasilja. Na ovu preporuku pučka pravobraniteljica je zaprimila odgovor nadležnog tijela o aktivnostima koje se provode. Međutim pučka pravobraniteljica ističe kako je medijske kampanje potrebno prilagoditi potrebama skupina koje su u riziku te da nije jednak pristup adekvatan za sve skupine, uključujući i osobe koje ne mogu same otići iz nasilnog doma i pritužiti se.

Preporuka broj 30 Ministarstvu pravosuđa i uprave, predlaže osnivanje posebne radne skupine koja bi se bavila praćenjem pojavnosti nasilja nad starijima, uključujući nasilje u domovima za starije i nemoćne i obiteljsko nasilje. U očitovanju Vlade Republike Hrvatske navedeno je kako je 2018. donesen Pravilnik o načinu prikupljanja, obrade i dostave statističkih podataka i izvješća iz područja primjene Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji. Pučka pravobraniteljica napomenula je da taj okvir ne omogućava sustavno i sveobuhvatno praćenje pojavnosti nasilja nad starijim osobama – nije omogućeno praćenje strukture nasilja i počinitelja nasilja, vrste nasilja, sankcioniranja nasilja, dok se nasilje u domovima za starije i nemoćne ne prati jer nije riječ o obiteljskom nasilju.

Potom je predstavljena tema ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju. Neki od izdvojenih problema su: nepostojanje registra takvih ugovora, nepostojanje ograničenja broja ugovora koje jedan primatelj može sklopiti i pitanje raskida i zlorabe ugovora prilikom čega starije osobe ostaju bez imovine i uzdržavanja.

Preporuka 31 Ministarstvu pravosuđa i uprave predlaže da se sudovima pred kojima se sklapaju ugovori o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju te javnim bilježnicima omogući pristup postojećim elektroničkim evidencijama, radi provjere poslovne sposobnosti stranaka te postojanja prepreka za sklapanje ovih ugovora iz čl. 170. Zakona o socijalnoj skrbi.

Preporuka 32 odnosi se na Ministarstvo pravosuđa i uprave i predlaže uspostavu normativnog okvira za bolju regulaciju ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju, uključujući i za uspostavu registra ugovora.

Pučka pravobraniteljica istaknula je da je primjetan pomak i spremnost na suradnju - održan je bilateralni sastanak s mr.sc. Josipom Salapićem, državnim tajnikom u Ministarstvu pravosuđa i uprave, o mogućim rješenjima po pitanju registra te savjetovanja primatelja i pružatelja ugovora o doživotnom, odnosno dosmrtnom uzdržavanju, a kako bi primatelji i pružatelji unaprijed znali svoja prava i obveze.

U nastavku je izložena tema mirovinskog osiguranja. Preporuka 33 upućena je Ministarstvu rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike i sadrži prijedlog da se izmjenama i dopunama Zakona o nacionalnoj naknadi za starije osobe poveća iznos te omogućí isplatu putem pošte. Istaknuta je potreba za ovom mjerom, i to već tijekom 2022., a obzirom na ekonomsku situaciju - visoke cijene dobara i usluga i energenata zbog čega je dodatno istaknuta potreba smanjivanja utjecaja inflacije na starije osobe koje su među najviše pogođenim skupinama.

Nakon izlaganja pučke pravobraniteljice, predstavnica Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalnih politika (u nastavku: Ministarstvo), Josipa Crnoja Bartolić, odgovorila je na preporuke pučke pravobraniteljice, ističući kako Ministarstvo u suradnji s Ministarstvom uprave i pravosuđa, radi na prevenciji i suzbijanju nasilja u obitelji, te podržava inicijativu da se unaprijedi sustav skrbi i zaštite starijih osoba, a posebno jer su ograničenja sustava socijalne skrbi u tome što počinitelje nasilja nije moguće obuhvatiti određenim mjerama, kao što je to slučaj s nasiljem na štetu djece. Istaknuto je kako Ministarstvo od 2019. financira savjetovišta za podršku žrtvama nasilja u obitelji, čime su obuhvaćene sve žrtve, i to u iznosu od 3 milijuna kuna. Napomenuto je i kako će se razmotriti ciljani obuhvat određenih udruga koje se bave starijim osobama i njihovim specifičnostima, ali i specifičnostima nasilja nad starijim osobama koje je često nevidljivo i teško otkriveno.

Iz perspektive sustava prepoznaje se potreba za jačanjem kapaciteta stručnjaka za rad sa starijim osobama jer su ključni za zaštitu žrtava. Istaknuto je kako starije osobe najčešće nisu spremne napustiti dom što povećava izloženost nasilju. Potrebne su edukacije i izrada uputa za prepoznavanje rizika od izloženosti nasilju kao i izrada uputa o postupanju. Napomenuto je kako je jedna takva edukacija provedena 2021. i planira se nastaviti s provedbom.

U odnosu na Pravilnik o načinu prikupljanja, obrade i dostave statističkih podataka i izvješća iz područja primjene Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, istaknuto je kako sadrži set podataka koji se odnosi na zaštitu žrtava, pa tako i starijih i nemoćnih koje su žrtve nasilja. Broj slučajeva zanemarivanja osoba starije životne dobi u 2021. bio je 255, broj žrtava nasilja u obitelji starijih od 65 godina bio je 377 osoba muškog spola i 795 osoba ženskog spola. Prepoznaje se potreba za sveobuhvatnijom zaštitom te će poduzimati određene aktivnosti na tom planu.

U odnosu na domove za starije i nemoćne, predstavnica Ministarstva istaknula je donošenje Pravilnika o mjerilima za pružanje socijalnih usluga (u nastavku: Pravilnik) koji stupa na snagu 1. listopada 2022. Jasnije su definirani uvjeti pod kojima će poslovati postojeći obiteljski domovi, pružatelji skrbi za osobe starije dobi, te su propisani manje zahtjevni uvjeti u odnosu na kuhinju koju mora imati pružatelj usluga za više od 20 korisnika. Uvaženi su prijedlozi iz javnog savjetovanja sukladno kojima je omogućeno da prostor pružatelja usluga smještaja za do 10 djece i 20 za odrasle osobe bude i stambene namjene, čime je spriječen gubitak kapaciteta do 2026. godine jer je postupak prenamjene građevine složen. Istaknuta je i intenzivna suradnja s udrugama u tom području, kao i to da će se u suradnji s udrugama pratiti hoće li ovaj Pravilnik zaživjeti u praksi.

Provodi se i program Zaželi, a 1. prosinca 2021. u uslugu pomoći u kući je bilo uključeno 32.927 osoba starije dobi, a jedna od mjera je i izgradnja centara za starije osobe koji će pružati smještaj izvan institucijske usluge potrebama korisnika u sredini u kojoj žive. Osigurati će se dodatni smještajni kapacitet u 8 centara za 800 osoba koje trebaju intenzivniju skrb, a tu skrb nije moguće osigurati na razini zajednice. Donesen je i Nacionalni plan razvoja socijalnih usluga za razdoblje od 2021. do 2027. godine i pripadajući akcijski plan i koji će osigurati regionalnu ravnomjernost i dostupnost socijalnih usluga (zakonski definiranih usluga i socijalnih usluga u širem smislu). Napomenuto je i kako će se osigurati inovativnije usluge poput njegovatelja za starije osobe, odmor od skrbi i *peer* podrška u zajednici kako bi se prevenirala institucionalizacija.

Predstavnica Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike (u nastavku: Ministarstvo), Mirjana Matov, istaknula je kako je preko 36 tisuća osoba u smještaju, a od covida ili s covidom preminulo je 1355 osoba. Riječ je o brojevima koji su u međunarodnoj usporedbi niski, a rezultat su koordiniranog rada, organizacije i suradnje s Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo, Ministarstvom zdravstva, Nastavnim zavodom za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar“ i sa svim ustanovama. Istaknula je kako je 80 % starijih osoba cijepljeno s tri doze cjepiva, a potiče se cijepljenje s četvrtom dozom. Ministarstvo zdravstva je poticalo upotrebu digitalnih tehnologija za komunikaciju korisnika s obitelji, te je postojao pokušaj da se kroz donacije osigura opremanje ustanova. Istaknuto je kako postoji značajna razlika u opremljenosti domova, pri čemu je naglašeno kako su osnivači domova primarno decentralizirani (45), te privatni osnivači i fizičke osobe (preko 465) kada su u pitanju obiteljski domovi. Potom je naglašeno kako je pojačan inspeksijski nadzor i osigurana zaštitna oprema i sve što je potrebno da bi domovi kvalitetnije radili. Osigurani su i multidisciplinarni mobilni timovi kako bi se žurno reagiralo u slučaju postupanja koje nije bilo u skladu s uputama. Istaknuto je i kako će se koristiti povećana sredstva iz EU izvora (Europski socijalni fond plus, Europski fond za regionalni razvoj) kako bi se kvaliteta života za osobe starije životne dobi podignula na višu razinu. Zatraženi su financijski instrumenti koji će se po prvi put koristiti, s naglaskom na obiteljske domove i udomitelje, kako bi se osiguralo kvalitetnije pružanje usluga skrbi za ove osobe. Predstavnica Ministarstva istaknula je i nedostatak kapaciteta, no i napore Ministarstva usmjerene jačanju izvaninstitucionalne skrbi, te palijativne skrbi.

Vezano za preporuku koja se tiče restriktivnijih mjera koje su se primjenjivale u domovima za starije osobe, naglašeno je kako je ta mogućnost ostavljena otvorenom u uputama u slučaju povećanog broja korisnika. Napomenuto je kako je izgledno da su domovi te mjere primjenjivali u dogovoru sa zavodima za javno zdravstvo.

U nastavku je pučka pravobraniteljica zamolila odgovor na preporuku broj 28 upućenu Ministarstvu rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, da regulira primjenu mjera ograničavanja kretanja kod pružatelja usluge smještaja koji nisu ustanove socijalne skrbi.

Predstavnica Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, odgovorila je da Zakon o socijalnoj skrbi ne pokriva područje preporuke. Navela je da su domovi socijalne skrbi ustanove otvorenog tipa. Prilikom planiranih izmjena Zakona o socijalnoj skrbi, 2024., moguće je razmisliti o izmjenama vezanim za preporuku. Pri tome je istaknuto da preporuku za sputavanje daju psihijatri kao i naputak na koji način i koliko dugo osoba može biti sputana. Riječ je o odlukama koje se odnose u dogovoru sa specijalistom i stoga je ova tema vezana za područje zdravstvene skrbi.

U odnosu na temu sputavanja nad osobama s Alzheimerovom bolesti/demencijom u skrbi, istaknuto je kako se kod ovih osoba primjenjuju restriktivnije ograničenje kretanja. Na takvim odjelima postoji povećan broj osoblja, no potrebno je dodatno zapošljavanje i financiranje. Istaknuto je kako je povećan broj inspektora - zaposleno je 20 inspektora u odnosu na prethodne godine, te je povećan terenski rad i u većoj mjeri se reagira na sve zaprimljene pritužbe. Istaknuto je kako je potrebno dodatno uskladiti suradnju Ministarstva zdravstva i Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne skrbi.

U nastavku je, Orhideja Skale Družak, savjetnica u Uredu pučke pravobraniteljice, postavila pitanje jesu li u plan redovnih nadzora uključeni i obiteljski domovi.

Predstavnica Ministarstva odgovorila je kako su obiteljski domovi pod kontinuiranim nadzorom inspekcije.

U nastavku rasprave, predstavnik Ministarstva pravosuđa i uprave (u nastavku: Ministarstvo), Jure Martinović, osvrnuo se na predstavljene preporuke pučke pravobraniteljice. Uvodno je istaknuo dobru suradnju s pravobraniteljskim institucijama i drugim vladinim institucijama u zaštiti društvenih skupina kojima je to potrebno. Napomenuo je kako je postojeći zakonodavni okvir dobar, no potrebno je i dalje raditi na unaprjeđenju provedbe zakonodavnog okvira na svim razinama. Osvrnuo se na bilateralni sastanak održan između pučke pravobraniteljice i predstavnika Ministarstva u okviru kojeg je prevladavalo slaganje oko većine otvorenih pitanja i potrebe da se osobe starije dobi zaštite u svim segmentima, a primarna tema bilateralnog sastanka bila je ugovor o dosmrtnom uzdržavanju.

Istaknuo je kako je Zakon o parničnim postupcima promijenjen, te niti jedan parnični postupak više ne može trajati duže od tri godine. Drugostupanjski sudovi ne mogu vratiti spis u prvostupanjski postupak više od jednom. Ove izmjene će imati pozitivne posljedice i za osobe starije dobi. Istaknuto je i kako će pučka pravobraniteljica uvijek imati partnera u Ministarstvu pravosuđa i uprava u unaprjeđenju zakonodavnog okvira.

Pučka pravobraniteljica, nastavno na osvrt Ministarstva, navodi da su se na bilateralnom sastanku usuglasili oko snažnije borbe protiv zlorabe kroz definiranje savjetovanje, u odnosu na obje strane koje planiraju sklopiti ovakve tipove ugovora, te oko pitanja registra. Međutim, nije usuglašeno uređenje raskida ugovora po žurnom postupku. Pučka pravobraniteljica istaknula je kako je ovdje riječ o specifičnom tipu ugovora, te da starije osobe zbog svoje biološke dobi ne mogu čekati kada je riječ o raskidu ugovora zbog čega je potrebna žurnost u postupanju.

Vesna Vuković, predstavnica Ministarstva vanjskih i europskih poslova javila se za riječ i istaknula kako je u tijeku 51. zasjedanje Vijeća za ljudska prava Ujedinjenih naroda, u okviru koje Hrvatska je kosponsorirala rezoluciju kojom se imenuje neovisna stručnjakinja UN-a o ljudskim pravima starijih osoba, Claudia Mahler, na sljedeće tri godine. Time je Republika Hrvatska dala podršku radu neovisne stručnjakinje i na vanjskopolitičkom planu dokazala privrženost ovim temama.

Predsjednica Savjeta, gđa. Anja Šimpraga, pozvala je sva tijela i pučku pravobraniteljicu na nastavak suradnje s ciljem unaprjeđenja zakonodavnoga okvira i unaprjeđenja kvalitete života starijih sugrađana.

Potom je otvorena 4. točka dnevnog reda - Predstavljanje Nacrta Nacionalnog plana za ravnopravnost spolova za razdoblje od 2022. do 2027. s pripadajućim Nacrtom Akcijskog plana za ravnopravnost spolova za razdoblje od 2022. do 2024. (u nastavku: Nacionalni plan).

Predsjednica Savjeta istaknula je kako je Nacionalni plan pušten u javno savjetovanje 22. rujna 2022. na Nacionalni dan borbe protiv nasilja nad ženama, a javno savjetovanje biti će otvoreno do 22. listopada 2022. nakon čega se očekuje usvajanje akta strateškog planiranja od strane Vlade Republike Hrvatske.

Usljedio je izlaganje ravnateljice Ureda za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske, mr.sc. Helene Štimac Radin, u kojem je predstavila Nacionalni plan. Uvodno je spomenuto kako su od 22. rujna 2022. u javnom savjetovanju dva akta Nacionalni plan i akcijski plan kao njegov pripadajući dio. Nakon ovog akcijskog plana izradit će se sljedeći koji će obuhvatiti razdoblje od 2025. do 2027. te će se do kraja vremenskog razdoblja važenja Nacionalnog plana izraditi dva akcijska plana. Po završetku provedbe prvog akcijskog plana 2024. godine, planirana je evaluacija temeljem koje će se izraditi sljedeći akcijski plan. Donošenjem Zakona o strateškom planiranju i upravljanju razvojem Republike Hrvatske došlo je do promjena u metodologiji izrade akata strateškog planiranja, ali i samih naziva akata. Ovim zakonom propisano je donošenje nacionalnih planova od strane Vlade Republike Hrvatske. Odluku o izradi nacionalnih planova Vlada Republike Hrvatske je donijela u listopadu 2020. S obzirom da Zakon o ravnopravnosti spolova propisuje izradu nacionalne politike za ravnopravnost spolova, bila je potrebna promjena naziva dokumenta u odnosu na prethodne nacionalne politike koje su ujedno bile i znatno drugačije strukturirane. Nacionalni plan sadrži pregled prioriteta u nadolazećem razdoblju, posebne ciljeve, popis ključnih pokazatelja ishoda, popis mjera za razdoblje od 2022. do 2027. te indikativni financijski plan i pregled usklađenosti s Nacionalnom razvojnom strategijom Republike Hrvatske do 2023-2030. kao i okvir za praćenje i vrednovanje. Riječ je o srednjoročnom aktu strateškog planiranja. Metodološka pravila za izradu ovog akta određena su od strane Koordinacijskog tijela za strateško planiranje koje djeluje u okviru Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije. Prioriteti Nacionalnog plana slijede prioritete Strategije za ravnopravnost između žena i muškaraca u Europi za razdoblje od 2020. do 2025. i Strategije za ravnopravnost spolova Vijeća Europe od 2018. do 2023. Istaknuto je kako u području ravnopravnosti spolova napredak postoji no on je prespor te su identificirana područja u kojima je potrebno djelovati. Za svaki prioritet određene su mjere u akcijskom planu. U Radnoj skupini za izradu Nacionalnog plana sudjelovali su predstavnici tijela državne uprave, vladinih ureda, nevladinih organizacija i akademske zajednice. Najveći dio sastanaka održao se u virtualnom formatu zbog epidemioloških ograničenja. Proces definiranja mjera je trajao jako dugo zbog potrebe usklađivanja s drugim tijelima, pri čemu su se očitovanja pojedinih tijela čekala mjesecima. Ravnateljica Ureda za ravnopravnost spolova istaknula je i kako je paralelna izrada drugih akata strateškog planiranja, a koji su sadržavali mjere iz područja ravnopravnosti spolova i izbjegavanje preklapajući mjera između različitih akata predstavljalo dodatan izazov u izradi. Napomenuto je i kako je Ured za ravnopravnost spolova, kao nositelj izrade akta, dužan svake godine izvještavati o provedbi mjera iz akcijskog plana.

Naglašeno je kako je za područje suzbijanja seksualnog nasilja i obiteljskog nasilja predviđena izrada zasebnih nacionalnih planova čiji nositelj je Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, zbog čega ove teme nisu zastupljene u Nacionalnom planu. Navedeno je i kako je Nacionalni plan inicijalno bio tematski uvjet za provedbu fondova Europske unije u razdoblju od 2021. do 2027., međutim nakon rasprave s predstavnicima Europske komisije i Koordinacijskim tijelom za upravljanje fondovima EU Nacionalni plan

isključen je s popisa akata koji su uvjet za provedbu fondova EU, što ni na koji način ne ograničava povlačenje sredstava.

Predsjednica Savjeta potom je pozvala prisutne na raspravu o Nacionalnom planu.

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, Višnja Ljubičić, u svom osvrtu na prezentaciju Nacionalnog plana navela je da pravobraniteljska institucija za ravnopravnost spolova nije bila uključena u Radnu skupinu za izradu Nacionalnog plana. Podržala je predstavljanje ovog Nacionalnog plana koji se dugo iščekivao, a pogotovo od strane lokalnih mehanizama za ravnopravnost spolova, županijskih povjerenstava za ravnopravnost spolova, a s obzirom da Nacionalni plan predstavlja krovni dokument koji je potreban za izradu lokalnih strategija koji se vežu za nacionalne prioritete. S obzirom da se o Nacionalnom planu raspravlja u trećem kvartalu 2022. predloženo je da ima period primjene od 2023. do 2027. Istaknula je kako akcijski plan ne sadrži mjere usmjerene na otklanjanje posljedica epidemije, niti se o ovoj temi sustavno piše. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova ukazala je i na potrebu ažuriranja podataka i referiranja na recentna istraživanja u Nacionalnom planu).

Sukladno pritužbama građana, područje zapošljavanja i socijalne sigurnosti posebno je relevantno te je potrebno staviti naglasak na djelovanje u tom području, a posebno pažnju je potrebno posvetiti trudnicama i roditeljama, budući da resorno ministarstvo radi na izmjenama Zakona o radu te će se posebna pažnja posvetiti komunikaciji poslodavaca s tražiteljima roditeljskog i roditeljnog dopusta.

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova skrenula je pozornost na to da bi Nacionalni plan trebao odrediti terminologiju koju ćemo koristiti. U nacionalnom zakonodavstvu ne koristi se terminologija LGBTI, već rodne i spolne manjine, isto tako ne koristi se termin rodna ravnopravnost već je sukladno Ustavu Republike Hrvatske u upotrebi ravnopravnost spolova i Zakon o ravnopravnosti spolova. Ne koristi se terminologija *mobbing* i on nije reguliran u našem zakonodavstvu, te je to potrebno uskladiti s nacionalnim dokumentima. Slijedom navedenoga, postavljeno je pitanje hoće li se terminologija ujednačiti s onom koja se koristi u zakonodavnim i strateških aktima.

U nastavku je naglasila kako je položaj spolnih i rodni manjina minimalno zastupljen u Nacionalnom planu iako je riječ o području koje nema zasebnu politiku i ovaj plan bi se, i u narativnom dijelu i u akcijskom planu, trebao referirati na ovo područje. Dvije mjere u Akcijskom planu za ravnopravnost spolova za razdoblje od 2022. do 2024. vezane su za spolne i radne manjine. Prva se odnosi na podizanje svijesti o ravnopravnosti spolova vezano za spolne i rodne manjine, a druga se odnosi na unaprjeđenje administrativnih procesa i veću dostupnost zdravstvenih usluga za LGBTIQ osoba, iako se to odnosi samo na transrodne osobe. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova naglasila je kako se stječe dojam da nedovoljno razlikujemo i raspoznavamo pristupe, potrebe i probleme transrodnih osoba i osoba istospolne orijentacije.

Potom je istaknula pitanje reproduktivnog zdravlja, obrazovanja i sporta kao bitnu temu. U području sporta rodno utemeljeno nasilje predstavlja veliki problem koji nije adresiran u Nacionalnom planu. Navela je kako je Republika Hrvatska po tom pitanju puno učinila vezano za istraživanja i nacionalne kampanje te je ovo je prilika da se to istakne.

Iako se u Nacionalnom planu spominju analize osnovnoškolskih i srednjoškolskih udžbenika pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, predlaže se analizirati zastupljenost diskriminirajućih sadržaja u novim udžbenicima.

U nastavku je pravobraniteljica za ravnopravnost spolova navela kako pitanje reproduktivnog zdravlja te ginekološkog i opstetričkog nasilja nije zastupljeno, iako se zaprimaju pritužbe na ovu temu, primjerice vezano za odnos prema roditeljama kroz zdravstveni sustav. Predloženo je da se ova tema spomene u kratkim crtama i uvede kroz afirmativnu mjeru u akcijski plan.

Istaknula je kako će se kroz javno savjetovanje ukazati na temu femicida i brutalizacije nasilja i potrebu prevencije ovih pojava. Temeljem preporuka pravobraniteljice za ravnopravnost spolova izmijenjen je Zakon o socijalnoj skrbi i napravljena određena reforma vezano za prevenciju nasilja u obitelji i rodno uvjetovanog nasilja.

U nastavku rasprave, pučka pravobraniteljica podržala je donošenja Nacionalnog plana, a potom je podržala osvrt pravobraniteljice za ravnopravnost spolova ističući kako posebna pravobraniteljstva zaprimaju pritužbe te kroz komunikaciju s organizacijama civilnog društva imaju uvid u relevantne teme u ovom području stoga je njihove komentare bitno uvažiti kroz javno savjetovanje. Također je istaknula kako je vrlo kompleksno uskladiti sve strateške dokumente na nacionalnoj razini. Iz europske perspektive, i iz perspektive predsjedateljice Europske mreže tijela za jednakost (Equinet) skrenula je pozornost na to da Republika Hrvatska ide u drugačijem smjeru nego što je to slučaj s drugim državama članicama koje se odlučuju za partikularne strateške dokumente, te je u tom kontekstu pohvalila izdvajanje ravnopravnosti spolova u zaseban akt strateškog planiranja. Spomenula je kako je na razini Europske unije donesen zaseban strateški dokument za područje LGBTI ravnopravnosti te Europski plan protiv rasizma za razdoblje od 2020. do 2025., dok Republika Hrvatska ide ka okrupnjavanju i objedinjavanju dokumenata.

Ivan Novosel, predstavnik Kuće ljudskih prava, istaknuo je kako je dobro da imamo prijedlog nacionalne politike za ravnopravnost spolova, s obzirom da je zadnja nacionalna politika istekla 2015. te sedam godina nije bilo akta strateškog planiranja u ovom području. Naglasio je potrebu predstavljanja i druga dva temeljna akta strateškog planiranja u području ljudskih prava na sjednicama Savjeta, a to su Nacionalni plan zaštite i promicanja ljudskih prava i suzbijanja diskriminacije i Nacionalni plan razvoja civilnog društva. Predloženo je da se u okviru Savjeta okupi veći broj predstavnika civilnog društva kako bi se raspravili prijedlozi akata strateškog planiranja prije upućivanja u javno savjetovanje. Naglasio je i kako je predstavljeni Prijedlog Nacionalnog plana izrazito neambiciozan i ne korespondira s međunarodnim preporukama upućenim Republici Hrvatskoj kroz mehanizme zaštite ljudskih prava, niti s izvješćima pučke pravobraniteljice. Predloženo je da se preporuke i izvješća pravobraniteljice uzmu u obzir te da se temeljem istih doradi prijedlog Nacionalnog plana. Istaknuto je kako su pored e-savjetovanja potrebne šire konzultacije na terenu i razgovor s udrugama i direktnim dionicima koji djeluju u području ravnopravnosti spolova.

Naveo je kako su mjere iz prethodne nacionalne politike za ravnopravnost spolova bile konkretnije usmjerene uključivanju LGBTIQ osoba u društvo. Mjere iz predloženog akcijskog plana ne sadrže namjeru uključivanja i poboljšanja statusa LGBTIQ osoba, iako je ove teme potrebno uključiti u edukacijske programe, raditi na senzibilizaciji državnih službenika kroz različite resore. Naglašeno je kako je na ovom području potrebno djelovati ne samo kroz korištenje EU fondove, nego i kroz nacionalna sredstva te nije dovoljno provoditi postojeće edukacije već prilagoditi kurikulume i u to uključiti organizacije civilnog društva.

Vezano za pitanje usklađivanja terminologije, predlaže upotrebu termina LGBTIQ, umjesto seksualne i rodne manjine, s obzirom da termin LGBTIQ bolje odražava identitete pripadnika ove populacije. Također, Ivan Novosel naglasio je kako je primjetan izostanak teme podrške organizacijama civilnog društva koje rade na obiteljskom i rodno uvjetovanom nasilju i pružanju podrške LGBTIQ osobama, a posebno uzimajući u obzir da Republika Hrvatska trenutno nema javnu politiku za razvoj civilnog društva. Stoga se smatra bitnim uključiti temu financiranja i podrške organizacijama civilnog društva. Zaključno, predloženo je da se Ured za ravnopravnost spolova zamoli da organizira konzultacije uživo s udrugama i drugim dionicima koji djeluju u području ravnopravnosti spolova kako bi se, prije slanja Nacionalnog plana na usvajanje, isti doradio temeljem rasprave.

U nastavku se za riječ javila Bahrija Sejfić, predstavnica Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske i podržala donošenje Nacionalnog plana izrađenog po propisanoj metodologiji i ističući kako će dokument biti dodatno unaprijeđen kroz e-savjetovanje. Osvrnula se na spomenuti Nacionalni plan zaštite i promicanja ljudskih prava i suzbijanja diskriminacije za razdoblje od 2022. do 2027., a čiji je nositelj izrade Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, te istaknula da će i ovaj akt strateškog planiranja biti predstavljen uskoro te da će se i ovom važnom dokumentu raspravljati.

mr.sc. Helena Štimac Radin, ravnateljica Ureda za ravnopravnost spolova, zahvalila je svima na prijedlozima i istaknula da će se Ured očitovati na sve komentare koje zaprimi u okviru savjetovanja. Također je istaknula kako se neće ponavljati mjere koje su dio drugih akata strateškog planiranja. Na prijedlog da se tema financiranje civilnog društva uvrsti u Nacionalni plan istaknula je kako je u izradi akt strateškog planiranja za područje razvoja civilnog društva. Istaknula je i kako su upravo LGBTIQ osobe inzistirale na mjerama za transrodne osobe. Spomenula je kako je Ured za ravnopravnost spolova upoznat sa strateškim dokumentima na razini Europske unije, no ujedno je istaknula da je Njemačka donijela svoju politiku ravnopravnosti spolova prije dvije godine.

Osvrnula se na raspravu o terminologiji te istaknula kako terminologija često varira u nacionalnim i europskim strateškim dokumentima, te ne vidi ništa sporno u terminologiji koja se koristi u Nacionalnom planu.

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova uključila se u raspravu te istaknula kako je Republika Hrvatska potpisala i ratificirala Konvenciju Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulsku konvenciju) i ako će se koristiti terminologija rodna ravnopravnost onda bi bilo dobro navesti da se koristi u skladu s Konvencijom i Zakonom o potvrđivanju Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Bilo bi važno u preambuli dokumenta navesti zašto se koristi terminologija i pozvati se na temeljni dokument. Istaknula je kako je LGBTIQ međunarodni pojam koji se usvaja i primjenjuje kroz naše zakonodavstvo i nacionalni program i da podrazumijeva osobe u rasponu od istospolnih, transrodnih do interseksualnih osoba. Ovaj termin u Republici Hrvatskoj trenutno nije naveden niti u jednom strateškom i zakonodavnom aktu i zbog toga smatra potrebnim osigurati dosljednost u upotrebi terminologije.

Ravnateljica Ureda za ravnopravnost spolova navela je da u Akcijski plan ravnopravnosti spolova za razdoblje od 2022. do 2024. nije moguće uključiti nove mjere te da su limitirani brojem stranica.

Na kraju sjednice, predsjednica Savjeta zahvalila je prisutnima na sudjelovanju i konstruktivnoj raspravi te navela kako će se komentari zaprimljeni kroz javno savjetovanje razmotriti i uključiti u mjeri u kojoj to bude moguće. Zaključno je najavila skoru raspravu o Prijedlogu Nacionalnog plana zaštite i promicanja ljudskih prava i suzbijanja diskriminacije za razdoblje od 2022. do 2027. i time zaključila 3. sjednicu Savjeta.

Sjednica je završila u 16:06 sati.

KLASA: 022-01/22-01/02

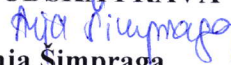
URBROJ: 50-76-22-13

Zagreb, 10. listopada 2022.

Zapisnik sastavila:

Natalija Lukić Buković
savjetnica u Vladi i Vladinom uredu

**POTPREDSJEDNICA VLADE REPUBLIKE
HRVATSKE I PREDSJEDNIK SAVJETA
ZA LJUDSKA PRAVA**

Anja Šimpraga